

SAVAŞ SUÇLUSU RATKO MLADIÇ'İN YAKALANMA VE YARGILANMA SÜRECİ- 6 HAZİRAN 2011

Erhan TÜRBEDAR

12.04.2009

Dr. Erhan Türbedar, TEPAV Dış Politika Analisti

TEPAV, 6 Haziran 2011 Binlerce kişinin ölümünden sorumlu tutulan Bosnalı Sırpların eski generali Ratko Mladić, yaklaşık 16 yıllık bir aradan sonra Sırbistanda yakalanıp Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi (ICTY)ne teslim edildi. ICTY Mladić, 1992-1995 yılları arasında Bosna-Hersek'te soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş yasalarının ihlalini planlamış, tahrik etmiş ve emretmiş olmakla itham ediliyor. Mladićin yakalanması gecikmeli de olsa, adaletin sağlanması bakımından önemlidir. Ancak Belgrad, Mladićin geçmiş yıllarda nerelerde gizlendiğini, ayrıca kimler tarafından desteklendiğini de aydınlatmalıdır.

Geçmiş yıllarda Balkan medyasında, Mladićin Belgrad sokaklarında serbest gezdiği, futbol maçlarında görüldüğü, hastaneye tedavi için gittiği ve buna benzer haberlere rastlamak mümkündü. Haziran 2003'te ise, Sırbistan silahlı kuvvetlerinin bazı mensuplarının Mladići desteklediği ve Mladićle bilinen en son temasın 15 Mayıs 2002 tarihinde gerçekleştiği itiraf edilmiştir. Ardından, Mladićin Sırbistandan aldığı emeklilik maaşının Kasım 2005'e kadar düzenli yatırıldığı anlaşıldı.

2004 ile 2008 yılları arasında Sırbistan Başbakanı olarak görev yapan ve Rus yanlısı görüşleriyle bilinen Voyislav Koštunica'nın çevresinin Mladićin gizlenmesine yardımcı olduğu iddiası bulunuyor. Polisler değişik adreslerde Mladići yakalamak üzere baskınlar yapmış, ama kendisi o adreslere bulunamamıştır. Bu durum, devlet kurumları içinden bazı unsurların planlanan baskın bilgilerini önceden Mladić'e sızdırmış olabileceğini düşündürüyor. Koštunica'nın başbakanlık koltuğunu yitirmesi ardından ise, kritik görevlerdeki bazı şahıslar görevlerinden alınarak, söz konusu bilgi sızdırmanın engellenmesi amaçlandı. Yine de, Bosna-Hersek'te yayımlanan Slobodna Bosna isimli derginin Nisan 2010'da Mladićin Sırbistan'ın Zrenjanin kenti yakınlarında gizlendiğini yazmış olması ve Sırp yetkililerinin tam da bu bölgede Mladići yakalamış olmaları manidardır. Bazı analistlere göre, Ratko Mladić Bosna'da işlenen suçlar ile Belgrad arasındaki bağlantıyı doğrudan kurduğu için, uzun süre yakalanması için üzerine gidilmedi. Günümüzde ise, geçirdiği hastalıklar nedeniyle Mladićin güçsüz ve yıpranmış hale geldiği, bu yüzden artık ne kendine, ne de başka birine zarar veremez durumda olduğu düşünülüyor. Sırp medyasında, gittikçe bozulan sağlık durumuyla artık baş edemeyen Mladićin yakalanmaktan ziyade, kendi kendini teslim ettiği yönünde güvenilir kaynaklara dayanan iddialar bulunuyor.

Mladić Nasıl Bir Yargılama Süreci Bekliyor?

ICTY, her mahkeme gibi, sanıkların adil yargılanma hakkına tam olarak saygı gösterilmesini

önemsiyor. Nitekim ICTYnin Statüsünün 21. maddesinin 4/b fıkrasında, sanığa savunmasını

hazırlaması için yeterince sürenin tanınması gerektiğine ilişkin güvence veriliyor. Diğer taraftan, ICTYdeki duruşmalar süresince çok sayıda tanık sözlü olarak delil sunuyor, yargılanan taraf ise tanıdığı çapraz sorgulayabiliyor. Dahası, sanık kendi kendini savunma hakkından yararlanmayı da talep edebiliyor, bu hakkın tanınması durumunda ise sanığa savunmasını hazırlamak üzere belli bir müddet veriliyor. Bunlara ilave olarak, bir mahkeme kararının yeniden incelenmesi için temyiz dilekçesi verilirse, ICTYdeki davalar uzayabiliyor. Bir örnek vermek gerekirse, ICTYde 10 yıl içinde görülen dava sayısı, Nazi savaş suçlularının yargılandığı Nüremberg Uluslararası Askeri Mahkemesinde bir yıldan daha az sürede görülmüştür.

Yukarıda belirtilen sıkıntılarla birlikte, ICTY pratiğinde, Mladiçin davasını hızlandırabilecek uygulamalar da vardır. Şöyle ki dava daireleri, daha önce ICTYde görülmüş davalarda hükme bağlanmış olayları, Mladiçin davasında delil olarak kabul edebiliyor. Savunma, daha önce hükme bağlanmış davaları çürütme hakkına sahipken, davacı tarafın bu davalardaki delilleri yeniden ispatlama zorunluluğu bulunmuyor. Neticede, savunma ciddi bir çürütücü delil sunmadığı sürece, ICTYde görülmüş davalarda hükme bağlanmış olaylar sayesinde, tekrarlar azaltılarak, kritik konuya odaklanılabiliyor ve yargılama süreci hızlandırılabilir. Örneğin, Mladiçe ilişkin soykırım suçlamasının bir ayağı, 1995 yılında Srebrenitsa kentinde 8 bin üzerinde Boşnakın katledilmesi üzerinedir. Daha önce ICTYde görülmüş birçok davada Srebrenitsadaki kıyımlar soykırım olarak nitelenmiştir. Kaldı ki Uluslararası Adalet Divanı da Srebrenitsa soykırımının varlığını kabul etmiştir.

Mladiçin Yargılanması Önündeki Olası Engeller

Normal koşullarda ICTYnin 2010 yılına kadar kapatılması gerekiyordu. Bu mahkemede Sırpların adil olarak yargılanmadığını ileri süren ve BM Güvenlik Konseyinde veto hakkına sahip Rusya Federasyonu uzun süre ICTYnin görev süresinin uzatılmasına karşı

çıkmıştı. Savaş suçlarıyla itham edilen Bosnalı Sırpların savaş dönemi lideri Radovan Karaciç 2008 yılında yakalandığında ise Moskova, Karaciç bir Rusya vatandaşı veya Sırbistan bir Rusya eyaletiymiş gibi davranarak, bu Balkan katilinin objektif yargılanmasını talep etmişti. Moskovanın bu yöndeki tutumu yüzünden Karaciç hüküm giymeden mahkemenin kapatılabileceğini ümit ederek, yaklaşık 20 hukukçudan aldığı danışmanlık hizmetiyle yargılanma sürecini elinden geldiğince sabote etmeye çalıştı. Ancak Rusya Federasyonu bir şekilde ikna edilerek, 16 Aralık 2009 tarihli kararıyla Güvenlik Konseyi ICTYnin çalışma süresini 2012 yılının sonuna kadar uzatmayı başardı.

Rus yetkililer Ratko Mladiçin yakalanmış olmasını pek sevindirici bulmadı. Örneğin Rus yazarlar Mladiçin yakalanmış olmasına derin üzüntü duyduklarını açıklayan bir bildiri yayımladı. Rusya Dışişleri Bakanlığından ise Mladiçin adil bir şekilde yargılanmasını ümit ettikleri yönünde açıklama geldi. Eski Sırbistan Cumhurbaşkanı Slobodan Miloşeviç gibi cezaevinde vefat etmezse, Mladiçin yargılanmasının 2012de sona ermesi mümkün olmayacak. Bu yöndeki tespit, Mladiçin iddianamesine benzer bir iddianameyle ICTYde yargılanmakta olan Radovan Karaciçin davasıyla da desteklenebilir.

Temmuz 2008de ICTYye teslim edilmesinin ardından, Mahkeme Karaciçe ilgili iddianameyi geliştirip tamamlamaya çalıştı. Radovan Karaciçin ICTYdeki yargılanma sürecine ise 26 Ekim 2009 tarihinde resmen başlandı. Duruşmalarının başlamasından yaklaşık bir ay önce Karaciç kendi

kendini savuna hakkından yararlanmayı istedi ve bu konuda hazırlığını yapabilmek için 10 aylık bir süre talebinde bulundu. Ancak Mahkeme duruşmaları

Karaciğin gıyabında başladı. 5 Kasım 2009da ise ICTY Karaciçe bir avukatın atanmasını kararlaştırıp, söz konusu avukatın hazırlığını yapabilmesi için duruşmaları 1 Mart 2010 tarihine kadar erteledi. Karaciçe karşı 1,1 milyon üzerinde yazılı sayfa, 45 bin üzerinde doküman ve birkaç bin ses ile görüntü kaydı delil olarak kullanılıyor. Aynı zamanda 400 üzerinde kişi Karaciçe karşı tanıklık yapıyor. Bunlarla birlikte, Karaciğin kendisine tanınan hakları kötüye kullanıyor olması yüzünden, yargılama süreci uzayıp duruyor.

Moskova ICTYnin görev süresinin yeniden uzatılmasına razı olmazsa ve 2012 yılının sonunda Mladiç ve Karaciğin yargılanması sona ermeden ICTY kapatılırsa, eski Yugoslavya coğrafyasında suç işlemekle itham edilenler Sırbistan, Bosna-Hersek ve Hırvatistanda kurdurulan yerel mahkemelerde yargılanmaya devam edecek. Ancak, yerel mahkemelerdeki yargılamalardan adaletin sağlanıp sağlanamayacağı tartışılabilir. Bir örnek vermek gerekirse, Srebrenitsa soykırımına iştirak eden Akrepler örgütünün Sırbistan İçişleri Bakanlığına bağlı olduğunu gösteren bir takım belge ve itiraflar bulunmaktadır. Buna rağmen, Akrepler örgütünün beş mensubunu yargılayan Belgraddaki yerel mahkemenin bünyesindeki Savaş Suçları Konseyi, 10 Nisan 2007de açıkladığı kararda, Akrepler örgütünü Sırbistan devlet kurumlarıyla herhangi bir kurumsal ilişkisi bulunmayan milis bir örgüt olarak göstermiştir. Neticede, Akrepler dosyasıyla görevlendirilen yargıçlar adaletin koruyucusu olacaklarına, Slobodan Miloşević rejiminin kurumlarının yanlışlarını örtbas etmeyi milli bir çıkar olarak algılayarak, soykırımı gerçekleştirenlerin koruyucusu olmuştur.

Yerel mahkemelerdeki yargılamanın diğer bir sakıncası ise, tanıklık edenlerin güvenliğine ilişkindir. ICTYdeki davalarda tanıklık edenlerin yaklaşık yüzde 40ının kimliği güvenlik sebeplerinden dolayı gizli tutulmuştur. Buna rağmen, ICTY tanıkları büyük tehditlerle karşı karşıya kalabiliyor. Böyle olunca, yerel mahkemelerde tanıklık edenlerin çok daha büyük baskı ve tehditlerle karşı karşıya kalabileceklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

Karaciç ve Mladiğin yargılanma sürecinin gidişatı nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın, tarih bu iki şahsı her zaman çocuk ve yaşlıları öldüren, okul ve kütüphaneleri yok eden kişiler olarak hatırlayacaktır.

Kaynak/Source: